

Anton Aškerc

Zlatorog

Narodna pravljica izpod Triglava

Samotna kočica v planinah nad Trento, stoječa na ozkem sedlu.

V ozadju med skalovjem smrekov gozd. Izpred kočice, odkoder se vije steza preko pašnika v dolino, širok in svoboden razgled po Triglavskih planinah. Jutro.

Pred pragom stoji lovec Bojan, krepak in lep mladenič, opravljen za odhod, s puško preko rame. Ozira se zamišljen po gorah.

Planine moje sinje in zelene,
rad gledam vas ko materi v obraz!
O dobro lovca ve poznate mene,
A kdo pozna vas bolje nego jaz
in puška moja? Ni nikjer ga pota,
po katerem nisem stopal še na lov;
po teh dobravah skritega ni kota,
od koder ne bi našel jaz domov.
Doline ni je, koder nisem hodil,
ni vrha, ki se nisem vzpenjal nanj;
ni gozda, po katerem nisem blodil,
prepada ni, ki gledal nisem vanj
Brlogi temni vaši -somi znani;
vem, kod potika se divjad.
Ve gore mi stojite ko na dlani,
skrivnosti vaše vedel že sem mlad .
Planine moje, moja domovina,
na vas me silne spajajo vezi
nevidne, neločljive, kakor sina
na mater drago veže srčna kri ...
In vendar, vendar sem se izneveril
vam, gore moje ljube, zadnji čas!
Kako je to, da sem se vam zameril,
da nehvaležnik sem pozabil vas? ...
Kako, da nama ni več za zverino,
ti puška moja risana - kdo ve?
Kako, da rajši hodim zdaj v dolino?
Kaj vleče zmerom k Soči me srcé?
Ti, ti si kriva, lepa Vida moja,
ah, krive črne tvoje so oči!
Začarala me je ljubezen tvoja ...
Oj, videl nisem te že teden dni!
A dalje ne prebijem! Doli k tebi
še danes moram, moram iti spet,
da vidim te in te pritisnem k sebi,

ti sladko dekle, rožmarinov cvet!

Na pragu se prikaže Bojanova slepa mati, oprta ob palico.

O dobro jutro mati!

Mati Ti Bojan?!

Povej mi, sinko, kak je danes dan?

Bojan Najlepše jutro! Vse nebo je jasno
in sonce sije, čudovito krasno,
Tam naš Triglav ponosno gleda spet
ko kralj častit na svoj planinski svet.
Leskeče krona se mu trirogljata
visoko v žarkih svetlih kakor zlata!

Mati Naj sije sonce, ali črn je mrak,
očem je mojim dnevu dan enak.
Oh, ko uslišal Bog bi moj vzdihljaj,
da videla bi le še enkrat vsaj,
kako tam vzhaja sonce za gorami,
kako veselo sveti se nad nami!
O, ko bi videla spet jasni dan,
planin visokih pred seboj vrhove,
zelene loke naše in gozdove
pa žit zorečih valovito plan!
Oh, modrosinje zvezdnato nebo
trenutek le zagleda naj okó!
In pisane naj vidim še cvetlice
in tvoje, sinko moj, preljubo lice
za hip dalj videti mi božja moč!
Ne, črna večna me ogrinja noč.
To strašna noč globokega je groba,
ki ne prežene je nič več svetloba ...
Na ves tvoj krasni, pestroživi svet
zaprt na veke meni je pogled ...

(Po kratkem pomišljanju.)

In ti, kaj ne, odhajaš spet na lov?

Bojan Pa danes še povrnem se domov.

Mati Le pojdi, le! Veseli se življenja!
Ej, hitro mine doba srečnih let,
prerano zvene nam mladosti cvet.
In starost, moj Bojan, je čas trpljenja.
Le pojdi, kakor tvoja je navada,
in ne zamujaj redkih lepih, dni!
Zaradi mene bodi brez skrbi!
Oglarjeva, soseda naša mlada,

vsak dan pogledat večkrat k meni skoči
pa mi pomore in postreže v koči.
Zaradi tega zame se ne boj,
a zate jaz bojim se, sinko moj!

Bojan Zakaj?!

Mati Presmele vse so poti tvoje!
Premalo ljubiš pač življenje svoje.
Oh, v duhu spremljam vselej te na lov,
dokler se ne povrneš mi domov.
Kako trpi srce mi in trepeče,
vsak hip boji nesreče se preteče,
ko skačeš tam čez skalnate robove,
ko plezaš čez grebene in plazove,
ko stopaš ob prepadih po strminah,
po kozjih stezah tamkaj po planinah ...
Če mislim, kod mi hodiš tam v daljavi,
še tu doma, veš, se zvrtil mi v glavi.
Višine ne ustrašiš se nobene.
Gorjé ti, če razžališ bele žene!
Ne veš, da rade se maščujejo
in da predrzneže kaznujejo?
Presmel, Bojan, si in prebrzonog!

Bojan Nesreč mečuval dosihdob je Bog
in angel stražnik. Belih žen pa, mati,
teh vil planinskih meni se ni bati!
Zaščitnice najboljše to so moje,
in ljubijo me kakor, dete svoje.

Mati Kaj praviš. Ali ti verjeti smem?

Bojan Poslušajte! Natanko vam povem!
O kresu bilo je, o kresu lani ...
Utrujen bil zadremal sem na Komni
na mahu mehkem pod košato smreko.
Predramim se. Zahajalo je sonce.
Poslednji žarki še so trepetali
po sivih golih skalah pred menoj.
Glej, kaj se približuje tam po rebri?
Koz divjih čreda bela čudesna!
In sredi koz korakal je ponosno,
ko vojvoda na sredi svojih čet -
kdo? Divji kozel z zlatimi rogmí!

Mati Ti videl si ga, Z l a t o r o g a?! Srečnik!
V mladosti čula bajko sem o njem ...

Bojan Ostrmel sem. Zamaknjen sem obstal ...

In gledal sem in gledal ... Ali sanjam?
Ne! Zlatorog se pase pred menoj!
Leskečeta rogova se mu zlata
na vrhu glave kakor, dva plamena ...
Tako ga opazujem izza smreke ...
V tem hipu me premaga lovska strast.
Vse žile zatrepečejo po meni ...
Zagrabim puško. Nápnem petelina:
Pomerim ... »Stoj!« zaslišim silen krik
za hrbtom ... In ko ozrem se, glej, žena
ko angel lepa stala je pred mano,
oči upirala je vame jezne;
z desnico zagrozila mi je resno:
»Ne gani se mi, lovec! Kraj je naš!
Deviški svet planinski naš je to!
Duhov svetišče je, ki še nikoli
oskrunila ga noga ni človeška!
Pastirjem dovoljujemo ubogim,
da pasti smejo ovce svoje tod;
gorjé ,pa lovcu, ki predrznil bi
z orožjem se priplaziti morilnim,
da streljal bi na bele kože naše!
Usula kamnja toča bi se nanj,
pregnal s planin bi strašen ga vihar ...
In trikrat ti gorje, če puško svojo
izprožil bi celó, na Zlatoroga!
Nesmrtén je! Naj strelja nanj kdorkoli,
naj srce prestreli mu kdo makar,
a kamor kane kaplja mu krvi,
tam vzklije roža mahoma iz tal,
Triglavska roža, Zlatorogov lek ...
To cvetko ranjeni zavžije kozel -
in zdrav, močan in čil je ko poprej,
a lovca pahnil bi v prepad pri priči.
In iz osvete bi vam opustošil
planine krasne besni Zlatorog .
Tam, koder zelenijo pašniki
in raste trava sočna in dišeča,
onod štrlele 'Pod nebo poslej
čeri bi gole, sive skalnate ...

Nedolžnost rešila te je sedaj
pa srce tvoje blago. Mater svojo
ti ljubiš, lovec. Ko pohajaš tod,
nikoli ne preklinjaš kakor, drugi ...
Zapomni si, mladenič: Všeč si nam!
Svobodno smeš loviti po planinah
Triglavskih; koderkoli ti je drago,

divjačino ter smeš jo streljati.
Le kôz se ne dotikaj belih naših
pa Zlatorog poslej ti bodi svet! ... «

Izginila je bila bela žena,
izginile so koze bele njene,
izginil v mraku bil je Zlatorog ...
Zamišljen stal sem dolgo na planini ...
Je li vse res, kar videl sem in slišal,
in ne prevara hudega duhá,
zelenca, škrata ali čateža -
še danes vam povedati ne vem ...

Mati Če ljubijo tako te bele žene,
pač blagor ti! Nevarnosti nobene
na lovu se v planinah ni ti bati.
In vendar, vendar tvoja skrbna mati
že dolgo časa zate se boji!
S telesnimi ne vidim te očmi,
a vidi te tem boljše srce moje!
Globoko v duše dno jaz vidim tvoje.
Ej, tam se nekaj je izpremenilo;
ni vse tako, ko je nedavno bilo.
Saj vse, kar v duši tvoji se dogaja,
vedenje tvoje samo mi izdaja.
Kaj takega prikriti se ne dá!
Zakaj utrga, kadar sva samá,
beseda se ti često, da molčiš?
Zakaj mi včasih v sanjah zaječiš?
Pri meni, je li, dolgčas ti je v koči?...
In kadar se odpravljáš doli k Soči,
zakaj trepeče roka ti takó,
ko segáš mi v desnico po slovó?
Vse vem, Bojan! E, kaj ti je, to slutim.
V srcé ti vidim. Kaj trpiš, jaz čutim.
Ne karam te. Poznam mladostno strast.
Le to povem ti, kje te čaka past:
Ne boj se belih žen več na planini,
a boj deklet se lepih tam v dolini!
Nič več! ... Če moraš iti, skoro pridi!
Predolgo mi ne mudi se pri - Vidi!
(Hoče oditi, Bojan jo zadrži.)

Bojan Da, uganili ste! In ni me sram!
To moje je deklé! Rad jo imam.
Poštene hiše je poštena, hči,
in lepšega dekleta zame ni!
In ona mora biti moja žena,
edino Vida - druga ne nobena!

Mati Iz duše svoje, vroče te ljubeče
želim ti pri nevesti zlate sreče!
Kdo bil bi vrednejši je nego ti!

(Po kratkem odmoru govori z nižjim, resnejšim glasom.)

V trenutku čut ljubezni vzplameni,
potem se v srcu bolj in bolj razžarja.
Ej, kdor zaljubi se, mar preudarja
z razumom hladnim, ali preiščuje?
Kdor ljubi, tá zaupa in veruje!
Zaljubil si se v Vido, ker je lepa.
Ljubezni strast je sicer često slepa,
da Vida lepa je, verjamem rada.
Poznala mater njeno sem še mlada.
Bilá je kakor živa rojenica,
v dolini Soški prva krasotica ...
Pomisli pa gostilniška je hči
ta Vida tvoja! Koliko ljudi
jo gleda dan na dan tam dol ob poti!
Kako lahkó kdo drug ti jo premoti,
če se laská, ljubezen ji obeta.
Ah, kaj je srce mladega dekleta!
Ko vreme ti vsak hip je spremenljivo,
nestalno, muhasto, nezanesljivo ...
Veš, če ti dekle tvoje res je zvesto?

Bojan O, da poznate mojo vi nevesto!
Če Vida moja kdaj me goljufá,
potem nikjer ni zvestega srcá;
potem ni sreče zame več na sveti;
potem ni ,treba dalje mi živeti!
Ne bojte se! Jaz ne bojim se sam ...
Do drevi se povrnem zopet k vam!
Do svidenja vas, mati, Bog ohrani!

Mati Pa srečno pot, Bojan moj! Zdrav ostani!

II

*Krčma ob Soči pri izlivu Koritnice blizu Bovca. Precej prostorna
gostil iška soba. Proti večeru.*

*Za mizo sedi edini gost, ne več mladi in nekoliko grbasti, toda
simpatični, gosposko oblečeni Benečan Pietro, zraven njega pa
domača hči, lepa Vida*

Pietro (držeč Vido za roko)
Nagledati se te ne morem, Vida!
Težko, težko bom ločil se odtod.

Vida Preljubeznivi ste z menoj, gospod!
Preveč me hvalite, se mi laskate!

Pietro Zagledal sem, zaljubil sem se vate,
planinska rožica dišeča ti!
Očarala me je lepota tvoja,
po tebi ,duša moja hrepení, ..
Čuj, lepa Vida, hočeš biti moja?

Vida (izmakne roko)
Kaj mislite, gospod!? Vi tuj ste meni,
a gost vi tukaj v hiši ste pošteni ...
Vsakomur, ki ga cesta pripeljá,
jaz ne podarjam, svojega srca!

Pietro Ne bodi huda, krasna moja Vida!
Saj nisem zloben kak nebodiprida,
ne potepuh, ne klativitez kak!
Ne, dekle moje, jaz sem poštenjak!
Glej, pol svetá že skoraj sem prehodil,
na ladjah morja daljna sem prebrodil
in mnogo videl lepih sem deklet.
V nobeno nisem se doslej zaljubil,
nobene nisem ,še nikjer zasnubil -
ti Vida, žensk si vseh najlepši cvet!
In da te ljubim, čista je resnica.
Je li svobodna tvoja še desnica?

Vida Prepozno! Davno že sem zaročena!
Ne morem biti nikdar vaša žena.

Pietro Ah, kdo pač srečni ta je ženin tvoj?
Gotovo bôgat to je kak graščak,
plemenitaš, baron al grof je kak ...

Vida Nikari ne norčujte se z menoj!
Moj dragi ženin fant preprost je mlad.
Njegova last pač ni ponosen grad,
le duša blaga pa iskrena, zvesta.
Najboljši lovec naših je planin;
že leto dni njegova sem nevesta.

Pietro A jaz Italije sem sončne sin!
Trgovec iz Benetk sem in zlatninar,
meščan, tovorničar sem, dragotinar.
Najlepše moje tam so hiše tri ...

(Pokaže ji sliko Benetk)

In to Venecija je moja, glej!

Kaj takega že videla si ti?

Vida (se zatopi v sliko)

Na sredi morja táko mesto! Ej!

Ah, neverjetno, divno, čudovito!

Pietro Kaj ne, kako je krasno, slikovito!

Vida Kako pač rada videla bi kdaj

to mesto vaše, vaš pomorski raj!

Pietro Za ženo vzamem, vida te s seboj!

Vida Greh govoriti je takó z menoj ...

Oh, kaj bi rekel gorski lovec moj!

Pietro On naj izbere drugo si nevesto!

Dovolj jih najde v hribih teh domá.

Ti nisi zanj, za - kmeta! Le za mesto

rojena si, pa da si kdaj gospá!

(Vzame dragocenosti iz torbe in jih podari Vidi.)

In glej, v dokaz ljubezni silne moje

.podarjam to-le ti! O, naj bo tvoje!

Saj vredna lišpa si, deklé cvetoče!

(Obesi ji bisernico na vrat, uhane v uho, natakne ji prstan in zapestnico.)

Vida (vsa začudena)

Kaj mislite, gospod! To ni mogoče!

Smem li sprejeti toliko zlatá?

Bogastvo celo vaš nakit je tá!

Kako vse to na meni se leskeče,

preliva v luči, sveti se, trepeče!

Kakó človeka spremeni okras!

(Se ogleduje v zrcalu, ki ji ga drži Pietro)

Moj Bog, sem li še ista Vida jaz?

Ta bisernica svetla okrog vrata,

uhanov težkih, dragocenih par,

zapestnica umételna in zlata

pa prstan z démantom - vse moje mar?!

Pietro Ah, Vida moja! To je prava reč!

Kako sem srečen, če ti dar je všeč!

Veš, takšnihle bleščečih drobnarij

imam doma na kupe ko smeti!

Saj vse bogastvo moje bode tvoje ...
En sam poljub le daj mi, dekle moje!

Vida Kakó naj se ustavim taki pasti?
Ujeli ste me! V vaši sem oblasti ...

(Ga poljubi.)

Pietro (goreče)

Čuj, zate ni ta pusti gorski kot!
Prelepa si za kraje té uboge,
ustvarjena si za gosposke kroge,
zato odvedem te s seboj odtod!
Tja, kjer ni zime, tja, kjer ni snegá,
leden ne brije sever znad gorâ,
tja, kjer nebó pomladno, večno jasno
smehlja nad zemljo se, cvetočo krasno:
tja, *Vida* moja, vzamem te s seboj,
povedem v raj te sredi morja svoj!
V palači stanovala boš bogati,
na póstelji počivala boš zlati,
in česarkoli poželiš si kdaj,
vse, vse izpolnim ti na sam migljaj!
V baržun se boš oblačila in svilo,
in od briljantov vse se bo isknilo
po diademu zlatem ti v laséh ...
Objeta bova v gondoli sedela,
ki po laguni tihi bo letela
v čarobno svetlih mesečnih nočeh ...
Najslajše pila bova laško vino,
jaz pel, igral ti bom na mandolino ...
In da hitreje nama mine dan,
razpnem na ladji svoji jadra bela,
hej, in veselo z nama bo hitela
tja ven, tja ven na morja sinjo plan!
Ko brušeno smaragdovo zrcalo
krog naju morje bo se lesketalo,
brezbrežno morje, *Vida*, kroginkrog!
In plavala bo ladja brzokrila
in midva bova se samá ljubila,
nad nama priča bo nebá obok ...
O, bodi, *Vida*, moja še nocoj!
Poljub zaročni daj mi sladki svoj!
Glej, jutri zjutraj dalje odpotujem;
ne bom predolgo se mudil na tujem,
ne, kmalu spet pri tebi bom, dekle,
in kmalu te pritisnem na srce!
V Benetke vzamem te potem s seboj ...
Za aro daj poljub mi sladki svoj!
Ljubezen moja ti ostane zvesta ...

Vida (ga poljubi)

Bojan moj, zbogom! Vaša sem nevesta!

O, ko bi vedela to mati moja?

Pietro pa res, kje zdaj je vdova mati tvoja?

Vida Odpotovala je na božjo pot ...

Pietro (zase)

Zdaj jaz sem tu takorekoč gospod!

(Jo drži v objemu.)

*V hišo pride družba godcev ter posede pri vratih za mizo
na nasprotnem voglu sobe.*

Prvi godec

He, krčmarica mlada, vina, vina!

Drugi godec

Prinesi nam ga vsakemu poliček!

Tretji godec

Pa ni baš treba, da bi nov bil cviček!

O, v slast nam pojde, če je prav starina!

Vida odide po vina; za njo gre tudi Pietro

Četrti godec

Kako že muči žeja me presneta!

Kar onemela mi je že trompeta!

Peti godec

Če žejen sem, pa gosli ne pojó!

V resnici muhast inštrument je to!

A brž ko sam dodobra, se napijem,

je kakor da si novih strun navijem,

in s kolofonijem namažem lok:

namah vse imenitno gre od rok!

Šesti godec

Ko videli bi, kakšen je kajón

moj trmasti, veliki bombardon !

On dobro čuti v grlu mojem sušo!

Makar izpiham vanj vso svojo dušo,

zvoku ne da od sebe ta mrcina -

pomaga pa pri priči čaša vina!

Sedmi godec

Še večji sitnež moj je klarinet!
Pošteno zdaj namočim ,si ga spet!

Osmi godec
Moj, moj ubogi večno žejni bas!
Posušil čisto se mu je že glas.

Deveti godec
Kaj boste vi! Moj boben, to je šment!
Najobčutljivejši je inštrument!
Če grla večkrat ne namočim vmes,
pa mi kljubuje in ne poje bes!

Prvi igodec
Pa kam je po pijače šla deklina?

Drugi godec
Res, daleč šla sta z Lahom nam po vina.

Tretji godec
Kaj hočemo! Je pač globoka klet!

Četrty godec
Nemara pa zdaj piskata duet!

Peti godec
Če prav sem videl, se imata rada.

Šesti godec
Obá sta lepa in obá še mlada!

Sedmi godec
Najlepša godba je ljubezen!

Osmi godec
Da!
Če jo igrata dva iz dna srcá!

Deveti godec
Izmislila sta jo Adám in Eva.
Od tistih dni po svetu nam odmeva ...

Prvi godec
In vsakdo zna igrati jo brez not.

Drugi godec
Ane brez disonanc in brez pomot!

Tretji godec
Hej, vino je že tu - in konec suše!

Zdaj pogasimo si goreče duše!

(Pijejo.)

Pietro Le pijte, godci! Danes plačam jaz!
A vi igrajte mi za kratek čas!

Četrty godec
Za vaše zdravje, milostni gospod!
Ej, takih kavalirjev ni povsod.

Vsi godci
Za vaše zdravje! Bog vam srečo ,daj!

Pietro Ne, ne takó! Vsi pijemo sedaj
za zdravje naše lepe krčmarice!
Naj zmerom cvete ji pomladno lice!

Pety godec
Bog živi Vido!
Vsi godci
Živela oba!

Šesti godec
Ni lepše krčmarice, ko je tá!

Sedmi godec (sosedu na uho)
Ti, Lah ima zlatá ko satan toče!

Osmi godec
Hehe! To bo še danes dosti moče!

Devety godec
In kjer z ljubeznijo se vince brati,
nikoli godec tam ne sme molčati!

Pietro (trči z Vido)
Najslajše vino je ljubezni slast!

Prvi godec
Najlepšo pesem vama zdaj na čast!

(Zagodejo.)

Pietro Za vsako polko dam po dva cekina
in pa bokal najboljšega vam vina!
Zato le trudite se, muzikanti ! ...
Glej, z ljubricami plešejo že fanti!
Še midva, Vida moja, hajd na ples!

Vstopi Bojan. Ko zagleda Vido, plešočo z Lahom, obstane pri vratih in gleda nekaj hipov ples. Vida nehá plesati. Prihajajo tovorniki in vozniki.

Pietro (se poslovi)
Vozniki moji iz Benetk so tó!
Pogledat stopim svoje tam blagó.
V trenutku, Vida, sem pri tebi spet,
plesalka lepa moja, nežni cvet!

Bojan pomeri Pietra ljubosumno od nog do glave. Pietro pa ošine z očmi mimogredé Bojana zaničljivo.

Bojan (približujoč se Vidi)
Poživi Bog te, Vida moja sladka!
Kako si dobre volje mi nocoj!
Odkar prestopil zadnjič prag sem tvoj,
minula teden dni je doba kratka –
in vsa izpremenjena se mi zdiš!
V veselem plesu z Lahom se vrtiš,
besede ljube pa več nimaš zame?

Vida Nikar prêveč se ne jezi name!

Bojan Kaj, to pomeni? Nate se srditi?
Saj nisem nikdar nehal te ljubiti.

(Mehko, ponojajoč ji šopek cvetlic.)

Ná, vzemi te cvetice si v spomin!
Natrgal sem jih zate vrh planin.
Iz naše zemlje tam na strmi skali
Cvetovi beli tí-le so pognali,
in sonca božjega prečudna moč
izvabila na dan jih je nekoč.
Ko té, planike, Vida moja mila,
ljubezen je preprosta mi priklila
iz globočine mojega srcá,
ki se nikdar omajati ne dá ...
Kako sem hrepenel, o dekle moje,
zagledati spet drago lice tvoje!
Hej, Vida, godci vabijo na ples!
Še midva zdaj zasukniva se vmes!

Vida (kujavo)
Nocoj ne morem plesati - oprusti!-
s teboj med laškimi le-temi gosti.

Bojan Ne moreš? In zakaj?

Vida Ne smem – ne smem ...

Bojan ne smeš?! Zakaj?

Vida Pozneje ti povem.

Bojan (se zagleda ljubosumen v Vidine nakite)
In tí nakiti novi tvoji zlati? ...

Vida (hladno)
Plesalec moj mi dal jih je bogati ...
Saj vem, da sem se ti zamerila ...

Bojan (obupano)
Oh, ti si se mi izneverila!

Vida Moj Bog! ... Kaj hočeš! To so bogatini;
omikani ljudje so, gostje fini!
In ta plesalec moj, tá Benečan!
Poslušala bi rada ga vsakdan!
Kakó lepo umeje govoriti
o domovini svoji čudoviti!
Tako ko tá Italijan nocoj
doslej govoril nihče ni z menoj.
Saj sama res ne vem, kako je to.
Al on mi ni govoril na uhó,
ne! Bilo mi je, kakor da poslušá
besede iz njegovih ust kar moja duša.
In da besed ni bilo, se mi zdí,
da duša z dušo sama govórí!
To ni bil glas vsakdanjega jezika -
vse bilo je podoba, živa slika ...
Ne vem, kako bi ti povedala:
kar pravil mi je, to sem gledala!
In videla Benetke, sem slovite,
palače njene stare, ponosite ;
in videla sem morja sinjo plan ...
Moj Bog, kako je krasna tá tujina!
Kako me vleče k sebi tá daljina,
ko mi jo kazal je Italijan! ...

Bojan (pikro)
Kako bi mogel jaz to oceniti,
kar prvič moje vidijo oči!
To zame previsoke so reči! ...

(*Napol* proseče, *napol* trdo.)

In res darov teh ni te kar nič sram?

Vida (ljubujé)

Kaj sram! Vesela sem, da jih imam!
In kaj prinesel ti si mi s planin?
Ah, naveličala sem se cvetic,
otožnih, hladnih, mrtvih teh očnic,
nič ne zanima več me šopek sleča.
Kaj boljšega pa mi ne daš v spomin?

(S poudarkom.)

Zlató in biseri, glej, to je sreča
pa démanti, ki se takó iskrijo!
Spomini takšni zdaj me veselijo!

Bojan (na videz mirno)

Dovolj! Prodala si se za zlató! ...
To danes tu doživel jaz sem, to!
Ljubezen najino si poteptala,
osramotila si me in izdala,
verjela sladkim Lahovim lažém,
verjela njega zvitim si očém!
Seveda! Jaz ne znam tako lagati,
ne znam tako gosposko ,se laskati.
In biserov jaz nimam, ne zlatá ...
Kaj delam tu? Kjer ljubita se dva,
tam priča nepotrebna jih le moti ...
No, dokler mati je na božji poti,
naj čuva Lah te z viteškoj rokój!
Sedaj si sužnja - on gospod je tvoj.
Obesi se na vrat mu, le obesi!
Po ceni kupil tvoje je srcé si ...

(Po kratkem molku govori zamišljen kakor sam s seboj.)

Da, lepi naši so domači kraji,
zato jih tujci gledajo najraji,
pa tihotapijo čez meje k nam ...
In mi priklanjamo se jim globoko
in čislamo jih, cenimo visoko ...
In hlapčevati jim, nas nič ni sram ...
Vse, kar imamo, radi jim prodamo,
makari svojo čast, poštenje samo,
svobodo svojo, dušo in teló!
Ni hiša naša jim že ni več, sveta.
Najlepša nam že jemljejo dekleta
in si kupujejo jih za zlató ...
Nam ljubši vselej tuj je pritepenec,
ko domačin, naš brat, rojak Slovenec.
Da, v tuji jarem deremo samí.
Usoda to je naših temnih dni ...

(Zroč ji otožno v obraz.)

Tvoj Benečan s cekini te poplača,
zato sramuješ mene se, berača ...

(Samozavestno.)

A čuj, planinski sem ponosen sin,
vem, kje stoji visoki Bogatin!
Potrpi, Vida! Sredi Bogatina
zakladov zlatih polna je votlina
in moje mora biti to zlató!
Prisegam ti: prej v črni grob ne ležem,
makar se s hudim duhom samim zvežem,
dokler ne najdem tajnih vrat v goró!
In ko zlató začarano bo moje,
ti vržem, Vida, ga pred noge tvoje!
In kaj bo zraven mene tisti dan
moj tekmeč, grbasti tvoj Benečan?
(Napol okrenivši se, ji seže naglo v roko. Odhajaje.)

Na svidenje, ošabnica, drugoč!
Naprej na Bogatin! In lahko noč!

*Na planini Bogatinu. Divji, skalovit kraj. V ozadju na lazcu
polpodrta in zapuščena pastirska kočica. Oblačna noč. Zdaj pa
zdaj zapiha hud veter. Bliska se, v daljavi grmi.
Bojan dremlje napol sede naslonjen ob skalo. Z velikanskim
koraki se mu bliža izza ovinka Zeleni lovec, demonska prikazen,
suho človeče z ostrimi črtami v obličju in bodečimi
očmi; vsa njegova obleka je zelena.*

Zeleni lovec (dotaknivši se z desnico Bojanove rame)
Prijatelj, spiš?

Bojan (zbudivši se, plane pokonci)
Kdo si? Kaj tebi mar!

Zeleni lovec
Hehe! Zaljubljena nesrečna stvar!
Utrudila, kaj ne, te je ljubezen?
Izdalo te je dekle, pa si jezen ...
Prekanjena to, zvita ptica je!
Kaj čuda - no, saj krčmarica je!

Bojan Kako to veš? Kdo si? Kaj tebi mar?

Zeleni lovec
Le ne razburjaj prêveč se nikar!

Kdo sem, povem nemara ti pozneje.
Kar zate važno je, o tem popreje!
Pred vsem: ne jezi se in ne žaluj!
Mož si, junak, zato ne obupuj!
Kdor samo tarna: in vzdihuje, cvili,
otrokom se in starim babam smili.
A kdor je mož od pete do temena,
iz jekla vlit, izsekan iz kremena,
pogumno hodi vselej svojo pot,
nobeden ga ne straši trnov plot;
pregraj on ne pozná in ne ovir
in skoz goščave sam si krči tir.
Zanaša se na svojo močno pest,
posluša samo svojo dobro vest.
Če kdo korake drzno mu zastavi,
podere ga na tla in ga zadavi,
in preko njega dalje spet koraka.
Glej, to ti vzor je mojega junaka!

Pretehtaj hladno vse, premisli jasno -
in vse se ti bo vjemalo prekrasno!
Zakaj je zmagal laški prilizun?
Vsakdanji, lahek in preprost račun!
Kdo za ljubezen dal je več dekletu?
Ej, dolgo pač še ne živiš na svetu!

Bojan Ljubezen torej tebi je kupčija,
nekakšen sejm, nekakšna barantija?
Nesramno govoriš, neznanec! Fej!

Zeleni lovec

I, no, bedak zaljubljeni, poglej !
Ta svet je pisan sejm, kjer vse trguje,
kjer vse se vprek prodaja in kupuje.
No, mar te Vida tvoja ni izdala,
ljubezni svoje ni li res prodala
beneškemu trgovcu za zlato?

Bojan In – gromska strela! – ti veš to?! Kakó?

Zeleni lovec

Vse, vse natanko sem opazoval!
Ves večer sem pod krčme oknom stal.
Čprav je Benečan govoril sladko,
od kraja stvar mu tekla ni baš gladko.
Seveda! Ti si vendar lep junak.
In če primerjala je Laha s tabo,
stal vspeh njegov je pač še sila slabo;
v primeri s tabo bil je - prelehak!
A ko dodal je lišpa in zlatá,

pri Vidi tvoji brž te je premagal,
popolnoma odrinil te, premagal
in polastil se njenega srcá ...
A ko odšel si tí že davno proč,
ostal na straži jaz sem tisto noč,
in vse sem videl, kaj se je godilo!
In v prsih srce mi je burno bilo.
In ko upihnila je Vida luč
in naglo zavrtela v vratih ključ,
skoz zid sem gledal, skoz debelo steno
pregreho Benečanovo in njeno ...

Bojan O, nehaj, nehaj! Svat se ves mi gabi!

Zeleni lovec

Hahahaha! Kar bilo je, pozabi!
Kaj tebi že Posočje ves je svet?
Kaj drugih najti ni nikjer deklet?

Bojan Ne! Vide druge ni nikjer enake!
Ne! Lepe Vide ni nikjer več take!

Zeleni lovec (povesi zamišljen glavo)
Prav praviš! Jaz sem sam zaljubljen vanjo.
Ah, noč in dan že dolgo mislim nanjo.

Bojan (razjarjen)

Ti tudi?! Lažeš! Je-li res? Povej!
Ubijem, lopov, te pri priči tej!
Vsak potepuh bi rad bil tekmeč moj!

Zeleni lovec (oblastna in prezirno)

Ti mladi norec ljubosumni, stoj!
Ti mene?! Ko bi hotel, kar namah
zdrobim jaz tebe kakor sončni prah,
a z blazniki se nikdar ne bojujem;
ubijati bolnika ,se sramujem ...
Poslušaj, kakšna moja je ljubezen!
Nemara se olajša ti bolezen –

(Govori navdušeno.)

Biló je lani. Cvetel zlat je maj.
In sam ne vem, odkod, kako, pokaj
prispel sem v rosnem jutru k bistri Soči..
Pri tisti krčmi, tebi dobro znani,
kjer Vida tvoja gostom vino toči,
obstal ob bregu sem na drugi strani.

Planin vrhovi v dalji so goreli,
poljubljaj jih je zarje zlati žar,
valovi Soče mimo so šumeli,
iz njih kadil meglen se bel je par.
Ko démantov posutih brez števila
po travnikih se rosa je iskrila ...
Še zibljeta se v sanjah dol in log ...
Le tu pa tam zapoje iz goščav
kak ptič svoj rahli jútranji pozdrav –
drugače vse je tiho kroginkrog ...
Stojim zamišljen ... Vrata se odpró
na krčmi tam - in jaz zagledam *njo*.
In Vida steče bosa doli k Soči,
privzdigne krilo, noge si namoči.
Zavihne si rokava do lakti,
razgali sramežljivo in boječe
si snežnobelo nedrije kipeče;
pripogne se, se lahno nasmeji
nemara je zagledala tačas
v zrcalu vodnem lepi svoj obraz
pa začne zdaj umivati si lice
in vrat in roke in potem nožice
in prsi svoje ... Kak se ji mudí!
Kak brizga voda ji na vse strani!
In kiti dve čez rame, z leve, s prave
debeli črni ji visita z glave ...
Očaran na obrežju tam sem stal,
za jelšjim grmom skrit sem občudóval
prikazen njeno, tiho se radóval.
Še dihati sem skoraj ti,se bal.
Tá nežnost, tá nedolžnost, tá lepôta,
prelest in ljubkost njenega života!
Za hip se v raj mi spremenil je svet,
in bil pozabil sem, da sem preklet.
Za hip sta padla z mene greh in zlost;
bilá me sama čistost je, krepóst ...
Da ljubim, to sem čutil ta trenutek;
ah, več se ne povrne ta občutek!
In le zato je vredno človek biti,
da moreš čustvo to s seboj nositi ...
Zakričal oduševljen bil bi rad,
ko jelen skočil k njej bi bil takrat,
objel, poljubil bi jo bil poln sreče,
na srce jo pritisnil koprneče -
a nisem mogel, nisem smel! Zaman!

Od tistih dni jo vidim noč in dan
podobo njeno pred očmi prekrasno
in čisto kakor majsko jutro jasno ...
Približati se ji, mi moči ní -

in to me peče, muči in skelí! ...

Umila bila se je in sklonila
in proti hiši odhitela je
in pesmico gredoč zapela je ...
Je li to prava ženska ali vila?
Z brezupom v srcu sem oddirjal stran
v planine svoje, ves potr, bolan ...

No, tí mladenič, ali mi je mar,
če jo zapeljal tuji je slepar?
Ko videl sem, kako moj vzor nebeški
oskrunjal tam mi kramar je, beneški,
pokazal rad bi bil mu svojo moč!
Ubiti hotel sem ga tisto noč!
Razdreti hotel zidane sem stene,
do spalnice dospeti skrite njene,
samó, da lepo Vido bi otel -
a premakniti, žal, se nisem smel!
Zakaj ti nisi sam ga bil zadavil?
Brez kazni zapeljivca si ostavil!

Bojan Kdo si, nesrečni sotrpin ti moj?

Zeleni lovec

Ne izprašuj nikar me prevêč! Stoj!
Ne snemaj siloma mi krinke z lica,
prestrašila bi morda te resnica;
in morda bi te stresel smrtni mraz,
ko bi odkril namah ti svoj obraz ...
Kdo sem, kdo sem? Ta radovednost večna!
Človeška duša žejna ti nesrečna!
Kdo sem, me vprašaj! In če ti povem,
ne boš še dalje vprašal me potem?
Kdo sem? Haha! Besedo dá beseda,
in dalje silil vame boš seveda;
in dalje, više in pa globokeje,
a radovednosti nikjer ni meje!
Kdo sem? Preklete vprašanje, da, da!
Poznam to bol človeškega duhá.
Kdo sem? Naj bo! A iskrica le tleča
je, kar boš videl, bakla ne goreča ...
Planinski divji svet, to dom je moj,
nebo - visoka streha nad menoj.
Mrak oče moj, a noč je mati moja.
Po svetu blodim, tavam brez pokoja.
San nikdar ne zatisne mi oči.
In kdor me sreča, plaho zatrepeče ...
»zeleni lovec«, »škrat« in »bes« šepeče
pa križa se pred mano in beží

ter iz daljave me preklinja - vraga ...
Človeškega jaz ne prestopam praga,
po hišah ne posedam ti nikdar.
In kadarkoli hočem, kamorkoli,
Po svetu nese konj me moj okoli,
moj brzonogi, zvesti konj - vihar.

Bojan Kaj govoriš, to temne so skrivnosti!

Zeleni lovec

Spoznaš me skoraj! Za sedaj je dosti!
Važnejše zate druge so skrbi.
Ne bližaj prêveč se osebi moji!
Povrniva se rajši k Vidi tvoji!
Saj vem, da glava te po njej bolí.
Kaj misliš, da jaz manj trpim ko ti?
A ker jaz sam ne morem je doseči,
pa hočem tebi pripomoči k sreči.
Povej, sprejemaš mojo sopomoč?

Bojan Govori brž! Že bliža se polnoč.
Tri dni že nisem stisnil majki roke.
Moj pot je dalek, gore so visoke ...

Zeleni lovec

Za naju Vida je obá zgubljena.
Ne bo ne moja niti tvoja žena.
A česa boljšega si ne želiš?
In više, više nič ne hrepeniš?
Če hočeš, ti pomorem! Le poslušaj!

Zeleni lovec

Poznaš tóógoro?

Bojan To je Bogatin!

Zeleni lovec

Tako je! Vidim, da si domačin.
In veš, kaj skriva v sebi ta planina?

Bojan Vem! Polna je zlatá sred nje votlina.
A kaj pomaga skriti mi zaklad?
Kje vrata so in kje je ključ od vrat?

Zeleni lovec

Potrpi! ... Sèm na skalo to poglej!

(Vihar razsaj čimdalje bolj in čimdalje bolj se bliska.)

Bojan Nevihta bliža se! Kak veter piska!

Prijatelj, strah me je! Kako se bliska!

Zeleni lovec

Tem bolje! ... Glej, po skali sivi tej
potrkam trikrat (*potrka*): Ena, dve in tri -
in čudo se zgodi ti pred očmi!
Otvoril sem ti malo, svetlo špranjo.
Ne boj se! Hitro mi pogledaj vanjo!

(*Bojan pogleda.*)

Kaj vidiš?

Bojan (strmé)

Groza! To je čarovništvo!

Zeleni lovec

Kaj ne, to ni vsakdanje umetništvo!

Bojan Razsvétljen ves podzemski je prepad.

Na sredi tam stoji ogromna kad.

In kad je polna samega zlatá!

Zakaj zakladnica ni moja ta?

Oh, to bogastvo - jaz pa sem ubog!

Oh, koliko zakladov, o moj Bog!

Zeleni lovec

Če hočeš, da zaklad bi kdaj bil tvoj,

Bogá več ne omenjaj pred menoj! ...

Kaj vidiš še?

Bojan In kad zmaj straži grd,

zelenkast, dolg pa, debel kakor žrd.

Sedmero strašnih glav ima pošast.

Gorjé mu, kogar vjame v svojo past!

Kako ta žrela vame se režijo!

Kako oči peklenške, se iskrijo! ...

Čemú ležijo tukaj ti zakladi?

Zeleni lovec

To spet te peče, a? Tovariš mladi!

Čemú, pokaj in večni ta čemú?

To vam ljudem nikdar ne da mirú!

Bojan Pomisli! Tukaj sredi Bogatina

je nakopičena vsa ta zlatnina,

začarana in skrita brez koristi!

A mi ubožci ...

Zeleni lovec

O, vi egoisti!

Kaj ne, ves svet je le zaradi vas!
Zaradi vas nebá je zvezdni kras;
Zaradi vas veliko sonce sije;
zaradi vas iz tal življenje klije.
In vse, kar večne vstvarjajo moči,
sevé, zaradi vas je to ljudi!
Haha! Haha! Kako pa! Vsa priroda
samó zarad človeka je, gospoda.
A česar vi ne morete povžiti,
porabiti, pojesti in popiti -
kako pa, tega vobče treba ni!
Tako sebično misli vaša kri.

Bojan Vrag vzemi čudno tvoje modrovanje!
Besede temne! Kaj jaz maram zanje!
Zlatá zakletega mi rajši daj!
Vsaj polno pest nagrahim si ga naj!

Zeleni lovec

Kako si skromen! Tvoja vsa bo kad,
če hočeš! Tvoj bo zlati ves zaklad!
Daš li po smrti meni dušo svojo?

Bojan (po hipnem premisleku)

Ah, vzemi si jo! ... Ná ti roko mojo!
In zdaj je moja polna kad zlata?

Zeleni lovec

Kajpak! Pogodba najina veljal
Ti srečni človek! Mladih si še let.
Lahko boš vžival še prekrasni svet.
O, ko bi mogel jaz ko ti živeti,
zabavati se kakor ti na sveti!
O, ko imel bi tvoje jaz telo,
kaj misliš, da zakleto to zlato
prepustil kar bi ravnodušno tebi?!
Haha! Pridržal bi ga rajši sebi.
Pa kaj življenje moje tebi mar?
Zaklad, zaklad - to zdaj je glavna stvar!
Zaklad je tvoj! In ko si ga nagrabiš,
nezvesto Vido pač lahko pozabiš!
Ne bodo mikale te dekle vaške!
Ej, Trente sramoval se boš beraške!
Kaj mar potem ti pustih bo planin!
Gospod boš imeniten, bogatin!

Bojan (ves blažen)

Gospod in, bogatin ... !

Zeleni lovec

To je dvoumnost!
Gospod *in* bogatin - to je neumnost!
Če bogat si, že *tudi* si gospod,
in vse se ti bo klanjalo povsod! ...
Na Laško se popeljeva prekrasno,
kjer večna je pomlad, nebo je jasno.
Čuj, Rim boš videl, večno sveto mesto!
Od tam čez morje ti pokažem cesto.
Za morjem pa dežela je deveta.
Najlepša videl bodeš tam dekleta.
Princesinje, kraljičine bogate
v gradove vabile te bodo zlate,
ponujale ti roko in srcé ...

Bojan Princesinje. . .!

Zeleni lovec
Kraljičine! Hehe!

Bojan Pa kupim si graščino in posestvo . . .
Zeleni lovec
Kaj še! Ti kupiš celo si kraljestvo!
Na prodaj jaz poznam kraljestvo slavno;
na boben pride, zadolženo davno ...
In ti boš kralj! ...

Bojan (ves zamišljen)
... Uboge ve planine!
Ti siromaštvo trentovske doline!

Zeleni lovec
Na tronu sedel v dragi boš opravi
in krono zlato imel boš na glavi ...

Bojan In kaj potem bo Triglav pred menoj!

Zeleni lovec
Minister jaz, kaj ne, bom prvi tvoj?

Bojan In vojvoda! Vojake hrabre svoje
gonila bova na sosede v boje,
prelivala sovražnikovo kri ...

Zeleni lovec
Kdo vrednejši bi zlate bil kadí!

Bojan Saj res povrniva se zopet h kadí!

Zeleni lovec
Beseda pametna, prijatelj mladi!

Bojan A kaj pomaga ves mi tvoj zaklad,
če ključa nimam od skrivnostnih vrat!

Zeleni lovec

Ta ključ po gorah skače tod okrog!
Na glavi nosi ga še *Zlatorog*!
Na *Zlatoroga* pojdeva na lov,
da polastiš njegovih se rogov.
Z roгови temi najdeš v jamo pot,
do zlatega zaklada dver in vhod.
Z roгови temi ukrotiš pozoja -
in zlata kad potem lahkó bo tvoja!

Bojan Če ključ na glavi nosi *Zlatorog*,
vse žive dni ostanem pač ubog!
Ta divji kozel je takorekoč
nesmrten! Čuva ga nadzemska moč ...

Zeleni lovec

Haha! Kaj, straši ti že spet po glavi!
Nesmrten *Zlatorog* ! In kdo to pravi?

Bojan No, bele žene so mi pravile!
Nekoč so v gorah me ustavile,
ko streljati sem htel na *Zlatoroga* ...

Zeleni lovec

In ti si jih poslušal, stvar uboga?

Bojan I, kaj pomaga, če bi ga zadel!
Saj ne ubije ga nobeden strel,
pa naj srcé mu lovec prestreli !
Ker, kamor kane *Zlatorogu* kri,
tá hip tam vzklije rožica zdravilna.
Brž ko povžije tajnopolni cvet,
namah zaceli rana se mu spet,
in moč povrne prejšnja se mu silna.
A mene, ko bi streljal v *Zlatoroga*,
zadela kazen ,bi v tem hipu stroga:
ubil bi kozel, vrgel me v prepad!

Zeleni lovec

Haha! Saj vidim, da si res še mlad!
Laží si slišal pol in pol resnice.
Té bele žene zvite so device!
Da vodijo za nos te, nisi čutil? ...
Hinavstva njihovega nisi slutil?
Najboljši strelec si v planinah teh,
in puški tvoji je usojen vspeh.

Kar vzameš ti na muho, pade v prah.
Živalim gorskim si največji strah.
In niti sam skrivnostni Zlatorog
pred tabo živih ne odnese nog.
A če upihneš mu življenja luč,
imaš rogove - do zaklada ključ!
Zdaj veš, zakaj za kozlovo glavó
bojijo bele žene se tako?
Zavist, zavist, prijatelj, to je bleda:
Zlatá ti ne privoščijo - seveda!

Bojan In kdo resnico govori sedaj?
Komu jaz revež pač verjamem naj?
Ne vem: Al belim ženam ali tebi?

Zeleni lovec

Najmanj se motiš, če verjameš sebi ...
Veruješ li v podzemsko zlato kad?
Ne! In zakaj? Sam videl si zaklad.
Kar videli smo s svojimi očmi,
tam vere več nobene treba ni ...
Kdo ti pokazal je zaklad? Ne jaz?

Bojan Verjamem tebi!

Zeleni lovec

Skrajni že je čas! ...
A jutri, ko zasije prvi svit,
pa Zlatoroga pojdeva lovit!
In kje se snideva? Povej, povej!

Bojan Če hočeš, kar pri znani skali tej!
Jaz tam-le prenočim v pastirski koči.
Saj s:komj zarja jútranja napoči.

Zeleni lovec

A jaz imam nocoj še važno pot ...

*Nevihta razsaja čimdalje huje. Dežuje in sliši se šumenje
hudournikov.)*

Zeleni lovec

Haha! Ne boj se zame! Več ne vprašaj!
Pripravi se in name se zanašaj!
To bode lov, in Zlatorog bo tvoj! ...
Glej, to-le vreme vseč mi je nocoj.
Le žvižgaj, veter! Rad imam tvoj vrisk!
Le švigaj mi nad glavo, blisk na blisk!
Le grmi, bobni in razsajaj, grom!
Pretresaj, majaj ves svetovni dom

in od gorâ odmevaj do gorâ!
Hej, to je radost mojega srcá,
če drevje ruva po gorâh vihar,
kedar ognjene strele vdar na vdar
iz tula luča svojega oblak
ko črn, pošasten, bojevit orjak!

Tako ugajaš, divja mi priroda!
Kak veličastna tvoja je svoboda,
in krasna elementov tvojih moč! ...
Do svidenja, moj lovec! Lahko noč!

(Odide naglo.)

Bojan stopi v bližnjo zapuščeno pastirsko kočo.

I V

V pastirski koči na Bogatinu. Noč. Zunaj nevihta. Tramovje škriplje od burje.

Bojan sedi na klopi, podprši si glavo z dlanmi.

Bojan Kam grem? Je li to pot, ki vodi k sreči?
Dobim li res obljubljeni zaklad?
Nemara pa pogoltne me prepad
na lovu jutri temni in grozeči ...
Ne laže li lokavi ta Zelenec?
Ne vara li me satan premetêneec?
Pa saj sam videl tisto sem zlató.
In dušo svojo dal sem mu za to!
Tako sedaj ima oboje tat,
peklenški škrat - in mene in zaklad!
Namah, še preden sem se prav zavedel,
ko pajek v mrežo me je že zapredel.
Ves položaj svoj strašni vidim jasno,
pa kaj pomaga! Zdaj je že prekasno.
Nazaj ne morem več, zato naprej!
Makari vrag imej me res poslej!

O, mati moja! Ako me domov
ne bode k tebi več pod tihi krov,
kaj počneš sama tam v planinski koči?
Od žalosti srcé ti zlato počí.
Kdo bode skrbel zate dan na dan,
če več se ne povrne tvoj Bojan?
Oh, mati zapuščena, osamela,
od starih dni potrta, oslepela!

Kako se, bele žene, vam zamerim,
če jutri puško risanka naperim

na Zlatoroga vašega - gorjé!
Kako se maščevale boste ve!

In kdo je kriv? Ti sama, Vida lepa
pa silna moja strast do tebe slepa ...

Bog ve, zakaj - nič dobrega ne slutim.
Da jutri padem in umrjem, čutim.
In če poginem zate, kaj mi mar!
Saj vredna si me, dekle, sladka stvar!

In ti, domača gruda moja draga,
kos zemlje skope tam okoli praga,
ti okrog rojstne kočé ljubi laz,
kako bi ločil se od tebe jaz!
Kako bi ločil jaz se od planin,
od nebotičnih skalnatih vrhóv,
kako, bi ločil jaz se od dolin
in pa, od temnih triglavskih gozdóv!
Potokov naj ne slišim več šumečih,
lok sočnih naj ne vidim zelenečih?
Naj več ne vidim belega svetá,
naj več ne vidim sončnega nebá? ...

Pa naj zgodi se, kar v dnu srca slutim!
Na lov za srečo! Ne, strahú ne čutim!

*Bojan leže na klop in zaspi. Nevihta je ponehala, nebo se
je zjasnilo. Mesec sveti skož odprto lino v kočó. Bojanu se
sanja. Prikaže se mu njegova mati.*

Bojanova mati

Kam si mi zášel, ljubi Bojan?
Roke po tebi, glej, iztegujem.
Iščem te, kličem, toda zaman.
Sama v planini jočem, vzdihujem.

Kam si zablodil? Pridi domov!
Toži po tebi 'se mi, izgubljenec!
Zášel, si v družbo hudih duhov;
oh, pogubi te vražji Zelenec!

Kaj sem ti rekla: Čuvaj deklet
mladih dolinskih se zapeljivih!
Nisi me slušal. Zdaj si ujet
v mreže opasne škratov lažnivih!

Vrni se, sinko, dokler je čas!
Vrni se! Čaka dan te nesreče.
Vrni se, kličem mati te jaz.

Srce mi v prsih zate trepeče.

Vstani, Bojan moj, pridi domov!
Vstani, povrni v kočó se ljubo!
Z vragom nikar ne hodi na lov!
Zlatorog pahne ljut te v pogubo.

O, ne verjemi vražjih laži!
Vara te lepa tvoja nevesta;
drugemu srce njeno gori.
Mati edina ti je še zvesta.

Kje si, o kje si, ljubi sin moj?
Pridi! Težkó te reva že čakam.
Sama sem. Pridi domov še nocoj!
Spati ne morem. Stočem in plakam.

*Prikazen materina izgine. V kočó priplavajo bele žene
(gorske vile) z dolgimi lasmi, oblečene v snežnobeke halje
ter se srdite vrtijo pred spečim Bojanom.*

Bele žene
Gorjé ti, naš lovec nezvesti!
Gorjé ti, devetkrat gorjé!
Izdal si posestrime svoje,
razžalil si naše srcé!

Me predemo niti življenja
vam smrtnim pozemskim ljudém,
me vodimo vašo usodo,
v oblasti ste višjim močém.

Ti, lepi junak naš planinski,
bil nam *si* največji ponos!
Kdo bil ti v umetnosti lovski
pod sivim Triglavom je kos?

Kakó smo ljubile te vile,
a ti si zato nas izdal!
S hudobnimi bratiš se škрати,
Zelenčevo ljubiš drhal.

Veseli zakladov se zlatih!
Škrat dá ti jih zvrhano kad ...
A kaj, če na lovu predrznem
te Zlatorog vrže v prepad?

Nekdaj blagoslavljalé v zibki
življenje smo tvoje, Bojan;
nocoj, o bedak nehvaležni,
preklinjamo rojstni tvoj dan!

Fej! Vreden poslej nas več nisi!
Ko dan zazori za gorój,
prestrižemo nit ti življenja ...
Boj naše osvete se, boj!

Gorjé ti, mladenič nesrečni!
Ubije, uniči te Črt!
Zapisan v pogube si knjigo ...
Smrt bleda že čaka te, smrt!

*Bele žene izginejo plešoč. Priskačejo drug za drugim gozdni
škrati ter sipljejo pred spečega Bojana na tla svetlih
cekinov, da jih je cel kup.*

Škrati Na ti, lovec, ná, ná, ná!
Ná ti suhega zlatá!

Vse je tvoje! Le imej!
Samo bodi naš poslej!
Kar srcé ti poželi,
vse izpolnimo ti mi!

Lep si, zdrav si in krepak:.
O, ne bodi kak bedak!

Vživaj, slasti mladih let!
Ni za post ustvarjen svet.

Ná zlatá ti polno pest!
Pa zaduši svojo vest!

In še nekaj, naš Bojan:
Čast, poštenje vrzi v stran!

In čemú imaš srcé
v prsih nežno? Hehehe!

Le na poti ti bo čut.
Bodi trd in bodi krut!

In če svetega si kaj
nosil v duši še dozdam,

hitro, hitro vrzi proč!
To slabi le tvojo moč.

Vživaj! Drugo je norost.
Vživaj! To je vsa modrost!

Hočeš mar še več zlatá?
Naš Zelenec ti ga dá! ...

*Tu se približa prikazen Zelenega lovca, ki ima Zlatorogove
rogove na glavi. Prinesel je s seboj poln mernik cekinov in
jih meče pred Bojana.*

Zeleni lovec
Res je, res je! Vse je res!
Ni laži nobene vmes!

Veš, da sem prijatelj tvoj
in pobratil se s teboj!

O, zlatá pa ko smeti
vselej ga imamo mi!

Polno ga imamo kad.
Straži nam ga v gori gad.

Vse bo tvoje! Bodi naš,
pa boš velik bogataš!

V raj se spremeni ti svet,
srkal boš ljubezni med!

Ženske ljubil boš, Bojan,
vseh, slasti vsak dan pijan! ...

Zlatorog bo jutri tvoj,
tvoj zaklad bo pod gorój!

Naš si, je li? Ná zlatá!
Ná ti, ná ti! Hahaha!

*Škrati izginejo z Zelenim lovцем vred. Prikažeta se Vida
in Pietro ter stopita, iskreno objeta, pred Bojana.*

Vida in Pietro
Kako sva srečna,
midva sedaj!
Glej, ,nama cvête
ljubezni raj!

Oči vtopljàne
na dno oči,
srcé na srcu
leži, gori.

In duši blažen

združuje up
in ustni spaja
sladak poljub.

Občutek božji,
najvišja slast,
trenutek krasni,
mogočna strast!

Pod soncem kje je
srečnejši par?
Pa kaj zdaj nama
ves svet je mar!

Ljubezen nama
je svet in Bog;
vse čustvo, vžitek -
nič krog in krog!

Kaj mar si nama
zdaj, lovec ti,
kaj mar, če srce
ti krvavi! ...

*Prikazni Pietra in Vide se pridruži hipoma še prikazen
Vidine matere, ki se, roki držeč uprti v boke, bahato
razkorači pred Bojanom.*

Vidina mati
Kaj boš, ti kočar,
ej, ti Bojan!
Zet moj bogati
je Benečan!

Na Laško Vida
se primoži!
O, imenitni
smo! Mi smo mi!

Veš, zet moj troje
ima palač!
Ostani v hribih
zdaj, ti berač!

Po skalah plezaj,
če hočeš, sam,
a hčere svoje
ti jaz ne dam!

In glej, da mamka
kdaj od gladu
ti ne umrje
in od mrazu!

Jej smrečje storže
in pij vodó!
»Bog žegnaj!« kličem
ti za slovó.

Pa saj prinese
ti kad zlatá
hudič sam bojda ...
Hahahaha!

(Izginejo)

Na Bogatinu. Jasno jutro. Po dolinah plavajo megle. Izza planin se prikaže vzhajajoče sonce. Zeleni lovec sloni sam na sinoči dogovorjenem mestu ob skali.

Zeleni lovec (zroč v gorečo sončno kroglo)

O, sonce, sonce sveto, čudovito!
Svetilo večno, krasno, ponosito,
spet vzhajaš veličastno pred menoj!
Moleč te v prah poklekam pred teboj.
Pozdravljam te, veliki dnevni bog!
Kako leskeče zlata se ti krona!
Z visokega nadzemljskega trona
oziraš zmagoslavno se okrog
ko gospodar nebeški vsemogoč!
Boječa skriva pred teboj se noč ...

Hej, kakšna to je triumfalna pot
okrog svetá! Kaj vidiš vsepovsod!
Peneče oceane gledaš sinje,
peščene in razbeljene pustinje;
ravnine vidiš pod seboj široke
in čez planine voziš se visoke ...
Telesa gledaš se objemajoča,
rdeča ustna se poljubujoča,
strastí zreš plamen v blaženih očeh,
ljubezni zmagovite sladki smeh;
veselja slišiš úkanje in spev
pa godb pogrebnih žalostni odmev ...
In meče gole gledaš se iskreče
in borce hrabre, padle, krvaveče,
nesrečnih sužnjev dolge, temne roje,
ki težke vlačijo verige svoje,
po hrbtih pa jim žvižga ostri bič.
Glej, na osveto stiskajo pesti,

preklinjajo in škripljejo z zobmi.
Ne smilijo se, sonce, tebi nič?
Za vozom tvojim zlatim, se bleščečim
ozirajo s pogledom koprnečim
se, kdaj zasveti jim svobode žar,
kdaj nade jim izpolniš, sončni car ...
In dan na dan skoz veke, dan na dan
to ista pot je tvoja, velikan ...

In više, više, plavaš nad obzorje,
in svete luči neizmerno morje
razliva se iz tebe plameneč,
na vse strani po svetu se bleščeč ...

Čuj, od veselja uka vsa narava
in vriska ti stotisočglasno »slava!«
O, sonce, ti skrivnostni čarovnik,
ti njen spasilnjak si in njen vodnik!
In kjer dotakne zemlje tvoj se žar,
na dan prikaže, se krasote čar.
In barv cvetličnih pestra simfonija
in blesk in lesk rumenega zlatá,
človeškega obličja poezija
in moč, duhá in pa krepost srcá -
vse, sonce, je iz tebe prikipelo;
vse, kar živi in diha, tvoje delo!
Vse skrite nate čakajo kali,
da ogenj tvoj vzbudi jih, oplodi.
In kamor sega tvoja moč vsesilna,
porajajo se bitja brezštevilna.
Po volji tvoji giblje se vsemir,
življenja si vesoljnega pravir ...
Ti luč prižigaš po svetá daljavah
in misli netiš po človeških glavah,
oplajaš z žarki svojimi duhove,
ideje ti v človeštvu vzbujáš nove.
Po žilah goniš in razgrevaš kri;
in ti usodo vodiš vseh ljudi ...
Po svetu razpošiljaš luč iz sebe,
a kdo prižgal je, večno sonce, tebe?
In če nekoč ugasne ogenj tvoj
in če utrne se ti beli soj,
življenja nov razplameni se žar!
Jaz vidim le neskončen kolobar.
Začetka ni, pa tudi konca ni.
Vse okrog svoje se vrti osi.
In mimo mene dere burna reka
izvira kje in se li kam izteka?
Iz večnosti valí se v večnost tok,
kjer vzroku si podaja roko vzrok,

kjer spajata se večno moč in snov
ustvarjajoč vsak hip nebroj svetov ...
Iz sonc se sonca nova krešejo,
po tirih nepremičnih plešejo;
zahajajo in znova vzhajajo,
izginjajo in zopet vstajajo ...

Ti, sonce, si svetlobe svete sin,
a demon jaz sem črni sin temin.
Jaz mrak sem temen - ti si svetli dan.
Umikati se moram ti, titan.
Ne, sloge ni med dnevom in nočjó,
premirja ni med lučjo in temò.
Nikoli ne sprijazni naju čas.
Kar ti ustvarjaš, to sovražim jaz.
Četudi, sem upornik tvoj zaklet,
dokler se sukal bo ta vidni svet;
čeprav med nama ne prestane boj
in jaz nasprotnik ljut ostanem tvoj,
spoštujem moč nepremagljivo tvojo,
priznavam tvojo nad seboj oblast.
Glej, pred teboj priklanjam glavo svojo.
O, sveto sonce, slava ti in čast!
Popenjaj se v višave sinje, dvigaj !
Svetovje razsvetluj, življenje vžigaj!
Bodočnost tvoja je, o svetli dan!
Hosana ti, goreči velikan! ...

(Ozira se po planini. Po kratkem molku.)
A kje je lovec? Dan je! Že je čas!
(Stopi par korakov daleč h koči in potrka na vrata)
Hej, vstani, dečko! Jaz te kličem, jaz!

Bojan (pride iz koč)
O, dobro jutro! Kaj tako že rano!?

Zeleni lovec
Ne vidiš sonca, dete ti zaspano?

Bojan Najlepše juto! Ko nalášč za lov!

Zeleni lovec
Da, jutro, vredno kozlovih rogóv!
(Sladko- prilizljivo.)
O čem si sanjal, moj tovariš mladi:
O lepi Vidi al o zlati kadi?

Bojan Oh, sanjal mučne sanje sem nocoj,
da vsega me premočil bil je znoj.
O materi sem sanjal, o zakladih,

o škratih in o belih ženah mladih,
o tebi, o nezvesti svoji Vidi
in pa o tisti benečanski gnidi -
kaj vem, o čem še! Težke sanjske môre
me rešil šele svit je rujne zôre.

Zeleni lovec

Saj nisi babjeveren! Prazne sanje!
Ej, sanje, sanje! To je slabo spanje!

Bojan Po glavi hodi zdaj mi Zlatorog . . .

Zeleni lovec

O ne! Po gori skače še okrog!
Počakajva ga tu za temi bôri!
Tod pride mimo! Glasno ne govôri!
A puška tvoja - je li v redu? Kaj?

Bojan Ne boj se! Zlatorog zdaj pride naj!
Moj prvi strel zadene ga, ubije!
Ne rešijo ga tajne čarovnije!

Zeleni lovec

Tako je! Tvoj pogum mi res je všeč!
Loviti Zlatoroga - prava reč
je tebi, mojstru strelcu, i, seveda!

Na lazcu se prikažejo bele koze

Bojan kaj tam blešči se? Belih koz je čreda!

Zeleni lovec

Resnično! Bistre tvoje so oči!
A kjer so koze, kozel daleč ni!

Prikaže se tudi Zlatorog

Bojan Glej, kaj tam nenavadno se leskeče

Zeleni lovec

To Zlatorog je - ključ do tvoje sreče!
Postoj, naj se približa kozja -jata!

Bojan (se zagleda v Zlatoroga, ponosno korakajočega med kozami)
Kako rogova svetita se zlata!
Kako na njih trepeče sončni žar!
O, čudo gorsko, vseh čaróv ti čar!

Zlatorog se bliža sam.

In zdajle stopa sam po rebri niže . . .

Zeleni lovec

Potrpi še, da pride ti še bliže!

(Mu miga z roko)

Le bliže, Zlatorog, na pravi kraj! ...

Tako! ... *(Bojanu.)* Zdaj vzemi ga na

muho! Zdaj

pomeri, dobro! Streljaj! ... *(Bojan ustrelj.)*

To je strel!

Bojan (razburjen)

Je padel? Kaj? Al res sem ga zadel?

Zeleni lovec

Seveda! Ne verjameš li, junak?

Ne vidiš? Tam prevrnil se je vznak!

Za njim, za njim! ...

(Tečeta za Zlatorogom. Ko sta že bliziu njega, vstane.)

Bojan Gorjé! In zdaj je vstal! ...

Že krvaví! In glej in glej, iz tal

tam tisti klijejo za njim sledovi!

(Vidi se sled cvetlic, rastočih iz Zlatorogove krvi.)

Zeleni lovec

Zdravilni to prekleti so cvetovi!

Za njim, za njim, dokler jih ne zavžije!

(Hitita ob prepadu po ozki skalnati stezi za Zlatorogom.)

Bojan (boječ)

Oh, kak prepad pod nama globok zije!

Zeleni lovec (navdušujoč tira Bojana pred seboj)

Naprej za kozlom! Brez strahú naprej!

*Zlatorog zavžije lečilnih cvetlic in se bliskoma obrne proti
Bojanu.*

Bojan Gorjé mi! Zlatorog se vrača! Glej! . . .

*Zlatorog sune Bojana v prepad in oddirja mimo Zelenega
lovca, ki se mu umakne, v planino.*

Zeleni lovec (stoječ ob prepadu in zroč z demonskimi očmi vanj)

Haha! Haha! Haha! ... No, srečno pot!

Zdaj našel si do Bogatina vhod,
kjer čuva zmaj začarani zaklad!
O, srečni lovec! Tvoja zdaj je kad
z rumenim, težkim in bleščečim zlatom!
Zastonj se nisi bil pobratil s škratom!
Nagrabi si bogastva, le nagrabi!
Življenje z vžitki vsemi zdaj te vabi.
Zapusti Trento svojo zdaj beraško,
brž, brž v obljubljeni deželo laško
in dalje odpotuj v zamorski kraj!
Kraljičine, princesinje bogate
te ljubijo in trgajo se zate ...
Ah, blaženstva obkroža že te raj!
Dosegel slavo si, najvišjo čast!
Hej, moč imaš in i nad ljudmi oblast!
Pogasil zdaj si žejno svojo kri?
Mar česa srce tvoje še želi? ...
Zadovoljуй sedaj se v sreči svoji! ...
Uboga para! . . . Ker te rad imam,
nemara pridem pote kdaj še sam
pa te predstavim lepi Vidi tvoji! ...
(Sede na skalo pa si podpre glavo z dlanmi.)
Haha! In tudi tá sedaj je moj!
Pretežek ž njim sinoči baš ni bil boj.
Brž ko zagledal je zakleto kad,
mu zmešal pamet zlati je zaklad!
Kako sam rad je skočil v mrežo mojo!
Kar svetega je nosil v dnu srcá,
vse zatajil je: svojega Bogá,
svoj rojstni kraj in staro mater svojo!
In vse zarad zlatá, zarad zlatá!
No, meni prav je to! Haha! Haha!
Da, taki so pozemeljski ti črvi!
Ne pogasiš jim večne žeje v krvi! ...
In gledam jih: vse svoje žive dni
tja nekam hrepenijo jim oči ...
A za petami stopa jim pošast,
svoj bič vihti nad njimi slepa strast,
in brez oddiha in brez prenehánja
čez drn in strn jih tira in preganja ...
In kam tako drvijo v daljo, kam?
Kje cilj je njihov? Ko bi vedel sam? ...
Pa reci jim: To vam je nedosežno!
Pred vami morje širi se brezbréžno,
do kraja ne dospete večni čas:
in rogali se bodo ti v obraz!
Naprej! To geslo njihovo je smelo,
in vroča kri veleva jim: Naprej!
Naprej srce jim bode hrepenela,
in željam svojim ne priznava mej ...

A kamorkoli že srcé jih vleče,
vsi iščejo po potih svojih sreče!
Kako jo znajo vživati, kako!
Da čutita jo duša in teló.
Le jaz, le jaz ne morem biti srečen!
Zato človeku sem sovražnik večén!
A kjer zagledam srečo, le trpim
in moram jo razrušiti, podreti;
nesreče se človeške veselim -
in to prekletstvo moje je na sveti.
Vse bistvo moje je zavist in srd,
kovarstvo, zlobnost, spletkarstvo in črt ...
Ah, kamorkoli nese me stopinja,
poguba, smrt me spremljata povsod;
človeštvo psuje me in me preklinja;
pokriva z žrtvami se moja pot.
Zakaj pač taka je usoda moja?
Je li, veliki Pan, to volja tvoja?
Ne vem! Samó to vem, da ves tvoj svet
načeloma preziram, zanikujem,
in delo roke tvoje zaničujem ...
Zakaj, ne vem. Zakaj sem sploh preklet?

(Vstane in izgine med skalovjem.)

VI

*Vidina krčma ob Soči, ki je zaradi kopnečega snega po
planinah sila narasla. Rano jutro.
Na mostu poleg krčme se srečata dva pastirja.*

Prvi pastir
Gorjé nam!

Drugi pastir
Jeli: - Soča je narasla!

Prvi pastir
Kaj Soča! ... Kje bo drobnica se pasla!

Drugi pastir
Ej, po planinah je obilo paše!
Najraje tam pasó se ovce naše.

Prvi pastir
Kaj veš ti! Koder pasli smo še lani,
tam pašniki so lepi pokončani!
Vsa Jézerska dolina je puščava,
zelena Komna zdaj je goličava!

Namesto lok svet pust je, skalovit,
od hudournikov raztrgan in razrit ...
Tako nas kaznoval je letos Bog!

Drugi pastir
In kdo je kriv uime?

Prvi pastir
Zlatorog . . .

Drugi pastir
Tako!?

Prvi pastir
Veš, kriv je pravzaprav Bojan . . .

Drugi pastir
Kaj, lovec trentovski? Fant mi je znan.

Prvi pastir
Na Zlatoroga šel je bil na lov,
pa ga obstrelil je zaradi rogov.
In divji kozel se je maščeval -
vse pašnike uničil, razdejal
ter opustošil s svojimi rogovi!
Kak strašni besne so zveri sledovi! .
Sedaj nam bližajo se slabi časi .

Drugi pastir
Tako j grem to povedat v naši vasi! ...

(Razideta se naglo vsak na svojo stran.)

*Iz krčme pristopi k Soči napol blazna Vida z razpletenimi
lasmi. Na nasprotnem pobrežju sloni ob drevesu Zeleni lovec.*

Vida Kopní, tali že sneg se po planinah
in trate zelenijo po dolinah;
pomlad se povrnila v naš je kraj -
a tebe od nikoder ni nazaj!...
Z nebá spet sonce sije nam topleje,
vse veseli se ga in vse se smeje,
le v srcu mojem je še hlad in mraz
in solze lijejo mi čez obraz ...
Pod streho lastovice žvrgolijo.
Vrnile v staro že so domačijo
od prekomorske južne se strani -
a tebe, tebe od nikoder ni! ...

Zeleni lovec (zase)

In ga ne bo več! Ves tvoj up zaman!
Že, drugo ljubi zdaj tvoj Benečan ...
Kaj misliš, da je tebe zadnjo snubil,
in prvo da je tebe bil pogubil?
Ne zadnjo niti prvo! ... Koder hodi,
za cvetom trga cvet tak mož po modi.

Vida Prevaril si me, tujec, in premotil,
zapeljal si me revo, osramótil
in bogvekam pobegnil v tuji svet!
Prekleti vsi darovi so bleščeči,
ki krivi moji bili so nesreči,
in ž njimi, Pietro, bodi sam preklet!
Oh, vsak dan mati zmerja me in joka,
ko vidi v zibki mojega otroka ...
In kamorkoli stopim čez svoj prag,
za mano s prstom kaže sosed vsak ...

(Po kratkem molku še bolj razburjena.)

Ná, vzemi si nazaj uhane zlate!
Fej, fej, slepar! Ne maram nič več zate!
Laži šepêtal ti si mi v uhó,
ko vtikal vanje tole si zlató!

(Vrže uhane v Sočo.)

Ná, bisere nazaj! Kako težijo
in žulijo me, strašno me skelijo,
ki ti obesil si mi jih na vrat
ter me objemal, sreče moje tat!

(Vrže bisernico v vodo.)

In prstan tale - vzemi ga nazaj!
Dekletu drugemu ga rajši daj!
Ti brilijanti v njem so solze tiste
pekoče moje brezštevne, čiste,
ki jih pretakala sem noč in dan
za izgubljenim mirom - a zaman!

(Zalučí prstan v reko.)

In tá zapestnica - obroč železen
je bil, s katerim si me prikoval
bil nase. . . In sedaj si me izdal!
In tó imenoval si ti ljubezen!
Nazaj, si vzemi zlato ta, obroč!
Jaz ga ne maram več! Proč, proč ž njim, proč!

Zeleni lovec (zase)

Ubogi Benečan ! Haha! Haha!
Sedaj imaš! ... In tebe in darila
je vrgla lepa Vida iz srcá
pa te preklela ko srdita vila ...
Da vidiš njeno dušno bolečino,
nesrečo njeno, črni njen obup,
ti pil od same bi sramote strup
al pa bi skrnil se v morja globočino!

Vida O, pridi, pridi, lovec moj s planin!
Odpusti nezvestobe mi zločin!
Dovolj sem že za greh se pokorila . . .
Zdaj vem, da samo tebe sem ljubila . . .
Povrni k meni se, Bojan, čimprej!
In samo tvoja Vida bo poslej!

Zeleni lovec (zase)

Le trpi, dekle! Tudi jaz trpim,
ker ljubim te, po tebi hrepenim ...
Prav tukaj stal sem tisto jutro jasno,
ko sem zagledal te, ti bitje krasno!
A kaj ljubezen moja tebi mar,
saj razodel ti nisem je nikdar!
In ker ne morem te imeti sam,
nikomur ne privoščim te, ne dam!

Vida Veš li za ljubčka mojega, ti Soča?
Si videla, kje, reka ga deroča?
Sedí pri slepi majki zdaj domá?
Dekletu drugemu se mar laská?
Veš li, če name se še kaj spominja?
Srdí zelo se name? Me preklinja?
Oh, kod po Trenti tam pohaja, [kod?
Povej, katera vodi k njemu pot?

Zeleni lovec (zase)

Bojan tvoj več se nate ne jezí.
Pomirila se mu je v žilah kri.
Ni mar mu več planinski svet njegov,
in davno že ne hodi več na lov . . .
Njegova mati dolgo nanj že čaka;
zaman vzdihuje tam po njem in plaka . . .
A ker se smiliš mi, hinavka moja,
izpolni se ti vroča želja tvoja:
Še danes se izdani lovec tvoj
iz Trente sam prikaže pred teboj! ...
V prepad ga bil je sunil Zlatorog,
in jaz prinesel sem, ga skokonog

čez gore, vrgel ga v naročje Soči;
valovom njenim vêlel sem sinoči,
naj tebi ga ,povrnejo, čimprej ...

Po Soči priplava mrtvo truplo Bojanovo.

In tukaj je že lovec tvoj – poglej!

Vida (ko zagleda mrtvega Bojana, vzikne)
Bojan, Bojan moj! Tvoja še sem jaz!
In tvoja naj ostanem večni čas!

(Skoči v Sočo in izgine v valovih.)

*Iz krčme prihiti Vidina mati in se zgrudi omedlela, Na
mostu se zbira truma ljudi.*

Zeleni lovec (strmeč za utopljenčema. Zase)

Haha! Končano mar je vse sedaj?
Trpljenju vašemu že s tem je kraj?
Kaj še! Kaj še! Vsi radi al neradi
ko, slepci derete mi v skrito past,
ki vam nastavlja jo ljubezni strast
pa lakot po cekinov polni kadi! ...
Po triglavskih planinah tam okrog
začarani se pase Zlatorog.
Naprej, na noge, na veseli lov!
Kdor polastí njegovih se rogóv,
odpre si do zakladov tajna vrata;
njegova v Bogatinu kad bo zlata.
Pogum, ljudje, naj vodi vas, pogum!
Pokaj imate ,bistri svoj razum?
Pokaj imate močno svojo dlan?
Kako za dnevom naglo mine dan!
Naprej! Ne držite mi križem rok!
Na lov - in pasti mora Zlatorog !

(Odide v gore.)

Zbrana dela slovenski pesnikov in pisateljev, DZS, 1985